

Phán quyết đã giúp đỡ cao tính thẩm quyền tôn pháp luật và tính tôn nghiêm của luật pháp quốc tế, đồng cao giá trị của công lý và hòa bình. Đây cũng là hy vọng, là mong muốn chung của các quốc gia trên thế giới yêu chuộng hòa bình và lý pháp.

Ngày 12/7 vừa qua, Tòa Trọng tài thành lập theo phụ lục VII của Công ước Liên Hợp Quốc về Luật biển năm 1982 đã ra [phán quyết](#) cuối cùng về vụ kiện của Philippines đối với Trung Quốc liên quan đến tranh chấp trong việc giải thích và áp dụng Công ước về Biển Đông. Theo đó, Tòa đã thối lý hầu hết các nội dung khi kiện của Philippines và đưa ra phán quyết về các nội dung chính: (i)

không có các pháp lý nào để Trung Quốc yêu sách các quần đảo và vùng biển trong “đường chín đốm” mà vượt qua giới hạn quy định trong Công ước; (ii) không có bất cứ câu nào của luật nào ở Trung Quốc có vùng đặc quyền kinh tế và thềm lục địa riêng; (iii) lên án các hành vi trái phép huỷ hoại môi trường của Trung Quốc trong việc khai thác dầu và ngấn các vỉa thực thi quyền đánh cá ở các quần đảo Philippines ở biển Scarborough.

[\[1\]](#)

Phán quyết của Tòa Trọng tài được đánh giá là một dấu mốc lớn, bước ngoặt trong việc giải quyết tranh chấp ở Biển Đông, một sự kiện ngay sau đó đã bày tỏ hoàn toàn sự ủng hộ của Tòa Trọng tài ra phán quyết, kêu gọi các bên liên quan tôn trọng và tuân thủ phán quyết của Tòa. [\[2\]](#) Trung Quốc là bên thua kiện nên tuyên bố phản đối, không thừa nhận tính chính danh của Tòa, không chấp nhận và không thực thi phán quyết. Tuy nhiên, bất chấp sự phản đối của Trung Quốc và việc nước này ra sức vận động các nước khác ủng hộ lập trường của mình và bác bỏ Tòa Trọng tài, cuối cùng Tòa Trọng tài cũng đã ra phán quyết được công nhận.

[\[3\]](#)

Công lý cuối cùng đã lên tiếng. Những tiếng nói từ các chính phủ, các tổ chức chính trị xã hội, các chuyên gia, học giả, nhà nghiên cứu, truyền thông trên thế giới... yêu cầu, kêu gọi các bên liên quan tôn trọng và thực thi phán quyết của Tòa Trọng tài ngày càng trở nên mạnh mẽ hơn. Bài viết sẽ góp phần làm rõ vì sao việc tôn trọng và thực thi phán quyết của Tòa Trọng tài là con đường đúng đắn, là xu hướng không thể đảo ngược.

Thực tế, Tòa Trọng tài được thành lập theo đúng các quy định được ghi trong phần VII của Công ước Liên hợp quốc về Luật biển 1982. Theo điều 1, phần VII, với điều kiện tuân thủ phần XV về việc hoà giải, bất kỳ bên nào trong một vụ tranh chấp đều có thể đưa vụ việc ra giải quyết bằng thủ tục trọng tài. Áp dụng quy định này, là một quốc gia thành viên UNCLOS, ngày 22/1/2013, Philippines đã đệ đơn kiện về việc Trung Quốc đã giải thích và áp dụng sai UNCLOS. Việc kiện của Philippines là giải pháp phù hợp, theo chu trình sau khi nỗ lực thương lượng hòa bình để giải quyết tranh chấp với Trung Quốc không mang lại kết quả mà một trong những lý do quan trọng là vì Trung Quốc là nước lớn, luôn muốn hiếp yếu, gây áp lực trong đàm phán song phương. Sự dửng dưng tài phán là giải pháp vận mình, phù hợp với luật pháp quốc tế, là hướng đi đúng đắn để giải quyết tranh chấp một khi hai bên không thể đàm phán để giải quyết tranh chấp. Sau khi Philippines nộp đơn kiện lên Tòa Trọng tài Thương mại (PCA), ban trọng tài gồm 5 người cho việc kiện này đã được thành lập theo đúng quy định tại điều 2 và điều 3 của phần VII về danh sách các trọng tài và việc thành lập Tòa Trọng tài.

Các trọng tài công ước là những người có kinh nghiệm, uy tín, công bằng khách quan, công tâm. Việc lựa chọn thẩm phán công ước thực hiện nghiêm túc, tránh các khả năng xung đột lợi ích. Thẩm phán công ước chủ tịch Chris Pinto là người Sri Lanka đã rút lui vì ông có vợ là người Philippines. Thay vào đó, chủ tịch thẩm phán người Ghana của ITLOS Thomas Mensah đã công bố thay thế làm thành viên thẩm phán của Tòa Trọng tài.

[\[4\]](#)

Điều đó cho thấy, Tòa Trọng tài đã công bố thành lập đúng quy định của UNCLOS và luôn đặt lên hàng đầu yêu cầu đảm bảo tính khách quan, công bằng.

Thứ hai, Tòa Trọng tài hoàn toàn có thẩm quyền đối với nội dung khi kiện của Philippines

Trước khi xem xét nội dung của vụ kiện, Tòa trước hết phải xác định có thẩm quyền đối với các đề trình của Philippines. Đây là vấn đề hết sức quan trọng, vì Philippines

khởi kiện với 15 nội dung của thủ tục trung vào 3 nhóm chính

liên quan đến: (i) tính hợp pháp của các quy định lịch sử và nguồn xác định quy định hàng các vùng biển tại Biển Đông; (ii) quy chế pháp lý của mặt số của đảo đá chẹt của thềm và các vùng biển liên quan; (iii)

tính hợp pháp của các hoạt động của Trung Quốc ở Bãi Scarborough, Bãi Cỏ Rong, và mặt số của đảo đá chẹt ở Trường Sa. Tòa đã yêu cầu Philippines

trình bày các lập luận để chứng minh Tòa có thẩm quyền. Dù Trung Quốc phản đối thẩm quyền của Tòa, thế nhưng không tham gia tranh tụng và chủ công bố Văn bản lập trình của Trung Quốc về vụ kiện (ngày 7/12/2014), Tòa đã xem xét hết sức kỹ lưỡng các lập luận của Trung Quốc. Trung Quốc cho rằng: (i)

Philippines

vi phạm nghĩa vụ trao đổi quan điểm trước khi kiện; (ii) giữa

Philippines

và Trung Quốc đã có các thoả thuận giới hạn tranh chấp trong khuôn khổ song phương và các vấn đề kiện như Tuyên bố về cách ứng xử của các bên ở Biển Đông (DOC) và Hiệp ước thân thiện và hợp tác ở Đông Nam Á (TAC)

;

(iii) bản chất vụ kiện liên quan đến chủ quyền và phân định biển nằm ngoài phạm vi của UNCLOS và thuộc ngoại lệ mà Trung Quốc đã tuyên bố từ năm 2006... Tòa đã tách biệt tranh tụng riêng về Thẩm quyền và Khả năng thủ lý từ ngày 7-13/7/2015, đặt câu hỏi cho Philippines công bố và trong phiên tòa về thẩm quyền, bao gồm cả các vấn đề có thể của công ước nêu trong các trao đổi không chính thức của Trung Quốc. Trên cơ sở đó, Tòa đã ra Phán quyết về Thẩm quyền và Khả năng thủ lý vào ngày 29/10/2015, theo đó quyết định 7/15 đề trình mà Tòa có thẩm quyền và các đề trình khác công bố xem xét chung về các vấn đề về nội dung thực chất.

Vấn đề nội dung, Tòa đã tìm cách kiểm tra để xác thực của các đề trình của Philippines bằng cách yêu cầu nước này nộp thêm văn bản bổ sung, để chắc chắn tranh tụng về nội dung, để trả lời cho Philippines về những nội dung khi kiểm tra và trong phiên tranh tụng. Trên cơ sở đó, cuối cùng, Tòa đã bác bỏ đề xuất các lập luận của Trung Quốc, khẳng định Philippines không vi phạm nghĩa vụ trao đổi quan điểm, bản chất của vấn đề kiểm tra là vấn đề thích và áp dụng Công ước, và sự vắng mặt của một bên không ảnh hưởng đến tiến trình tố tụng... Theo đó, Tòa hoàn toàn có thẩm quyền để đưa ra kiểm tra

Philippines

, trên cơ sở đó mới có thể xem xét các vấn đề nội dung và ra phán quyết chung thẩm về vấn đề kiểm tra.

Thứ ba, Tòa Trọng tài đã xem xét các nội dung về kiểm tra một cách kỹ lưỡng, công tâm, dựa trên kiến thức của các chuyên gia, các tài liệu, thông tin thuyết phục để ra phán quyết. Tòa đã xem xét lịch sử của Công ước và những điều khoản liên quan đến các vùng biển; xem xét hệ thống lịch sử để xác định bản chất các yêu sách của Trung Quốc; chỉ định các chuyên gia để lập đề báo cáo cho Tòa về các vấn đề kỹ thuật. Tòa đã nghiên cứu các tài liệu lịch sử, dữ liệu điều tra thủy văn và Biển Đông từ nhiều nguồn khác nhau (Văn phòng Thủy văn Anh Quốc, Thủy văn gia Pháp, và Trung tâm Lưu trữ Hải ngoại Quốc gia Pháp...) cùng các tài liệu liên quan đến các nguồn mà của các bên trong vấn đề kiểm tra. Đó, Tòa kết luận rằng, giữa Philippines và Trung Quốc: (i) không có căn cứ pháp lý nào để Trung Quốc yêu sách các quyền lịch sử về tài nguyên tại các vùng biển nằm bên trong “đường chín đôn” mà vượt quá những quy định trong Công ước; (ii) tất cả các cấu trúc tại Trùng Sa (kể cả Ba Bình) đều là “đảo đá” về mặt pháp lý và không tạo ra vùng đặc quyền kinh tế hoặc thềm lục địa; (iii) Công ước không quy định việc mở nhóm các đảo nhỏ quần đảo Trùng Sa sẽ có các vùng biển với cách là một thực thể thống nhất; (iv) Trung Quốc đã vi phạm quyền chủ quyền của Philippines trong vùng đặc quyền kinh tế của nước này; (v) các tàu cướp phá của Trung Quốc gây ra mất mát và chôn vùi nghiêm trọng một cách bất hợp pháp khi họ đã trực tiếp tấn công các tàu của Philippines; (vi) Trung Quốc đã gây hại nghiêm trọng với môi trường của các rặng san hô và vi phạm nghĩa vụ bảo tồn và bảo vệ các hệ sinh thái đa dạng sinh học và môi trường sống của các loài đang suy yếu, bị đe dọa và bị huỷ diệt. Có thể nói đây là những phán quyết hết sức công tâm, đúng đắn, dựa trên cơ sở pháp lý chắc chắn, với lập luận và phân tích thuyết phục, được công đồng quốc tế hoan nghênh.

Thứ tư, theo quy định của UNCLOS, phán quyết của Tòa Trọng tài là phán quyết chung thẩm, có giá trị ràng buộc pháp lý với các bên liên quan trong vấn đề kiểm tra. Chính vì điều này nên trong tuyên bố của nhiều nước sau phán quyết của vấn đề kiểm tra nay

nhưng tuyên bố của các quốc gia M, Nhật, Úc, New Zealand, Canada đều ghi nhận việc Tòa đã ra phán quyết cuối cùng, hối thúc các quốc gia liên quan phải tôn trọng và thi hành phán quyết. Mặc dù trong vụ kiện này Trung Quốc là quốc gia, thông qua Hội đồng Bảo an Liên Hợp Quốc, Philippines là quốc gia khác, Trung Quốc tuyên bố không chấp nhận phán quyết nhưng đồng ý cho thấy trong nhiều vụ việc cuối cùng thì các quốc gia dù lớn hay nhỏ đều sẽ phải chịu sự ràng buộc bởi phán quyết của cơ quan tài phán quốc tế. Chẳng hạn, trong trường hợp như vụ kiện giữa M và Nicaragua năm 1980, vụ kiện giữa Anh và Mauritius năm 2011 cũng liên quan đến giải thích và áp dụng UNCLOS, các quốc gia lớn hơn là M và Anh ban đầu mặc dù cũng phải phán quyết nhưng sau đó đều phải tìm cách thông qua đàm phán và thi hành phán quyết của Tòa Trọng tài. [\[5\]](#)

Thứ nhất, các quốc gia thành viên trong cộng đồng quốc tế có nghĩa vụ tận tâm thực hiện các cam kết quốc tế. Đây là một trong những nguyên tắc cơ bản của luật quốc tế, có giá trị đảm bảo tính bền vững, duy trì sự ổn định, công bằng trong quan hệ quốc tế. Các quốc gia Trung Quốc, Philippines đều là thành viên của UNCLOS, cùng các quốc gia liên quan ở Biển Đông đều là thành viên trong cộng đồng quốc tế, thành viên của Liên Hợp Quốc, hơn nữa Trung Quốc còn là quốc gia thông qua Hội đồng Bảo an Liên Hợp Quốc, do đó tận tâm thực hiện các cam kết quốc tế chính là thể hiện sự gương mẫu, đi tiên phong trong việc tôn trọng, tuân thủ và thi hành luật pháp quốc tế của mọi quốc gia thành viên.

Cuối cùng, phán quyết của Tòa Trọng tài không chỉ có ý nghĩa góp phần quan trọng vào tiến trình giải quyết các tranh chấp ở Biển Đông, đem lại hòa bình, ổn định ở khu vực và trên thế giới. Ở khía cạnh khác, có ý nghĩa quan trọng không kém, toàn bộ tiến trình vụ kiện và phán quyết cuối cùng đã giúp cộng đồng nhận tin vào việc sử dụng biện pháp hòa bình, trong đó có các tiến trình ngoại giao và pháp lý phù hợp với luật pháp quốc tế để giải quyết tranh chấp giữa các quốc gia, dù là quốc gia lớn hay nhỏ. Phán quyết đã giúp đề cao tính thông minh tôn pháp luật và tính tôn nghiêm của luật pháp quốc tế, đề cao giá trị của công lý và hòa bình. Đây cũng là hy vọng, là mong muốn chung của các quốc gia trên thế giới yêu chuộng hòa bình và lý tưởng. Chính vì những lý do trên mà các quốc gia, trước hết là các bên liên quan trong vụ kiện về tôn trọng và nghiêm túc thi hành phán quyết của Tòa Trọng tài. Đây cũng là xu hướng không thể đảo ngược.

Nguyễn Ngọc Hùng, nghiên cứu sinh ngành Quan hệ quốc tế, Học viện Ngoại giao. Bài viết thể hiện quan điểm riêng của tác giả.

Bài viết thực hiện quy định Nghiên cứu Biên bản. Mọi người chỉ được đưa đường link bài viết, không được lén lút khi chia sẻ có sự đồng ý của Ban Biên tập.

---

[1] Tóm tắt nội dung phán quyết của Tòa Trọng tài tại đây: <http://nghiencuubiendong.vn/vu-kien-philippines-trung-quoc/5988-thong-cao-bao-chi-va-tom-tat-phan-quyet-cua-pca-ve-vu-kien-bien-dong>

[2] Bên thứ ba đi kèm với các quốc gia như Mỹ, Nhật, Úc, New Zealand, Canada đã ra tuyên bố ủng hộ phán quyết. Philippines và Việt Nam cũng đã ngay lập tức ra tuyên bố hoan nghênh phán quyết và thông báo sẽ có tuyên bố về nội dung phán quyết sau.

[3] Xem thêm *Trung Quốc đẩy mạnh vận động hành lang với kinh Biên bản*, truy cập tại <http://news.zing.vn/trung-quoc-day-manh-van-dong-hanh-lang-vu-kien-bien-dong-post645822.html>

**[4] Xem thêm The Standard, “UN picks judge in PH-China row”
,
26/6/2013,**

Truy cập tại <http://manilastandardtoday.com/mobile/article/107409>

[5] Xem thêm Tommy Koh, *The great powers and the rule of law*, The Straits Times 22/7/2016, truy cập tại <http://www.straitstimes.com/opinion/the-great-powers-and-the-rule-of-law>

